FINANȚELE PUBLICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA PRIN PRISMA CONCEPTELOR POSTMODERNE

PUBLIC FINANCES IN REPUBLIC OF MOLDOVA THROUGH THE PRISM OF POST-MODERN CONCEPTS

Oleg TELEVCA, dr., lector univ.,
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract: The role of public finance in economic systems have evolved with the changes from public finance concepts. In the specialized literature, it is mentioned 3 groups of this concepts: classic, modern, postmodern. The postmodern concept has 2 directions: neoliberalism and neo-keynisism. In Republic of Moldova prevails the neo-keynisism concept.

Cuvinte-cheie: *finanțe, clasice, moderne, postmoderne, neokeynesism, neoliberalism, control, concurență, impozitare.*

Rolul finanțelor publice în sistemele economice a evoluat odată cu schimbările din concepțiile despre finanțele publice. În literatura de specialitate [1; p.43] se menționează trei grupuri de astfel de concepții:

a) Concepțiile *clasice* despre finanțele publice.

Concepţiile clasice despre finanţele publice reflectă doctrina liberală în dezvoltarea economică a societăţii, urmărindu-se evitarea oricărei intervenţii a statului în activitatea economică. Rolul statului se reduce la înfăptuirea sarcinilor tradiţionale: menţinerea ordinii interne, administrarea justiţiei şi a lucrărilor publice şi apărarea naţională. Conform acestor concepţii, finanţele publice jucau rolul de *acoperire a cheltuielilor publice* prin furnizarea către stat a resurselor necesare. Cu alte cuvinte, viața economică se desfășoară în conformitate cu principiul laisser faire, laisser passer [2; p.15].

Pentru a-şi îndeplini cât mai bine rolul, la baza finanţelor publice clasice au fost puse următoarele principii, definitorii pentru doctrina liberală:

- reducerea la minimum a cheltuielilor publice, acestea trebuind să acopere numai costurile serviciilor, instituţiilor şi lucrărilor strict necesare societăţii, pe care piaţa nu le poate furniza;
- constituirea veniturilor publice din contribuţia generală;
- impozitele, împrumuturile publice şi celelalte metode de procurare a resurselor financiare trebuiau să fie înfăptuite astfel, încât să aibă un caracter neutru, să nu modifice relaţiile social-economice existente;
- cerinţa fundamentală a finanţelor publice era asigurarea şi menţinerea echilibrului între veniturile şi cheltuielile bugetare.

b) Concepţiile *moderne* despre finanţele publice.

Concepţiile modeme despre finanţele publice s-au conturat după primul război mondial, apariţia lor fiind legată de declanşarea unor crize economice grave. Pentru această etapă de dezvoltare a finanţelor publice a fost caracteristică afirmarea tot mai insistentă a doctrinei intervenţioniste, potrivit căreia statul este chemat să joace un rol activ în viaţa economică. Potrivit noilor teorii, statul - prin politica bugetară, monetară şi valutară - poate şi trebuie să influenţeze procesele economice spre un curs favorabil.

Pentru *statul bunăstării,* finanţele publice nu mai sunt doar un mijloc de a asigura acoperirea cheltuielilor sale de administraţie, dar reprezintă şi un *mijloc de a influenţa* viaţa economică şi socială, de a exercita o intervenţie subtilă în toate domeniile.

În acea perioadă, chiar definirea finanţelor publice a cunoscut modificări, comparativ cu cea din concepţiile clasice. Finanţele publice clasice studiază ansamblul mijloacelor băneşti necesare statului consumator, în timp ce finanţele publice moderne studiază activitatea statului atunci când acesta foloseşte tehnici financiare pentru a influenţa activ mersul vieţii economice.

Finanţele publice modeme suportă transformări semnificative comparativ cu finanţele publice clasice, transformări reflectate prin următoarele aspecte:

- Domeniul finanţelor publice modeme se îmbogăţeşte cu noi elemente ce decurg din atribuţiile sporite ale statului intervenţionist, care devine un investitor în întreprinderile publice, precum şi un garant şi un protector.
- Volumul resurselor financiare cu care operează statul şi funcţia de distribuţie a finanţelor publice, în special a bugetului de stat şi cea a bugetului asigurărilor sociale de stat, cresc în mod substanţial. Astfel, în perioada capitalismului liberal, resursele redistribuite prin bugetul de stat reprezentau o pondere nesemnificativă în totalul produsului intern brut (cca 3% la începutul secolului XX), iar în cadrul finanţelor publice modeme această pondere creşte substanţial (fiind de 40-50% în produsul intern brut al statelor membre ale Organizaţiei de Cooperare şi Dezvoltare Economică - OCDE).
- Caracteristica de bază a bugetelor contemporane este sporirea importanţei cheltuielilor de transfer, care se manifestă îndeosebi în sectorul social (toate cheltuielile de susţinere şi de asistenţă care constituie contribuţia statului la sistemul de protecţie socială), cel economic (care include subvenţii pentru agricultură, pentru întreprinderi private aflate în dificultate financiară şi pentru întreprinderi publice), cel local (ajutor financiar acordat colectivităţilor locale), precum şi cheltuieli direcţionate spre exterior, care iau forma unor ajutoare pentru alte state, a contribuţiilor la veniturile unor organizaţii internaţionale.

- Finanţele publice utilizează pârghiile şi instrumentele financiare pentru influenţarea şi direcţionarea activităţii economice.

Unul din promotorii acestei idei de intervenție a statului în viața economică a fost renumitul economist englez John Keynes.

Identificând cauzele şomajului şi ale crizelor economice (adică legile psihologice, care modelează comportamentul indivizilor în procesul consumului, economisirii, investirii etc.), Keynes formulează, în continuare, un set întreg de propuneri de politică economică, care, în viziunea sa, ar fi capabile să adapteze aceste legi la interesele societăţii[3; p.239-245].

Pornind de la convingerea că economia de piaţă nu se mai poate autoregla ca altădată, Keynes trasează principalele direcţii şi identifică cele mai eficiente instrumente ale intervenţiei statului în viaţa economică. Savantul englez, supranumit „medicul unei economii bolnave", consideră că această intervenţie trebuie să fie limitată şi temporară. Respingând categoric unul dintre postulatele de bază ale liberalismului economic (principiul *laissez faire),*Keynes afirmă că dezechilibrele economice nu pot dispărea de la sine, în mod spontan, ci doar în rezultatul unei intervenţii limitate şi temporare a statului în viaţa economică.

Fireşte, în anii '30 ai secolului al XX-lea, ideea unui amestec al statului în economie nu mai era o noutate nici din punct de vedere ştiinţific, dar nici practic: e de ajuns să ne amintim de astfel de doctrine prioritar *intervenţioniste* cum erau mercantilismul, naţionalismul economic, şi mai ales marxismul. Pe de altă parte, o intervenţie masivă a statului în economie se înfăptuia deja atât în URSS, cât şi în Germania fascistă.

În opinia savantului englez, primul lucru pe care trebuie să-l întreprindă statul pentru a depăşi aspectele negative ale economiei capitaliste şi a rezolva problema şomajului, constă în stimularea investiţiilor prin micşorarea ratei dobânzii, sporirea cantităţii de bani în circulaţie şi creşterea investiţiilor publice.

Până la Keynes, se considera că totul ce se economiseşte se şi investeşte în mod automat. În realitate însă, spune savantul englez, economiile pot fi utilizate nu numai sub formă de investiţii, ci şi de tezaurizare (păstrarea banilor în diferite ascunzişuri) sau de plasamente (acţiuni, obligaţii etc.). Ce trebuie de făcut ca întreprinzătorii să-şi transforme toate economiile în investiţii?

Mai întâi de toate, Keynes propune un şir de măsuri menite să reducă rata dobânzii şi să sporească cantitatea de bani în circulaţie. Totodată, în scopul stimulării cererii globale şi a creării noilor locuri de muncă, lordul britanic propune ca statul să mărească investiţiile publice - nu numai în sfera productivă,ci şi în cea neproductivă, fiindcă e mult mai bine să le plăteşti şomerilor pentru că sapă o groapă inutilă, decât să-i laşi fără nici-o ocupaţie. Aceste cheltuieli sunt justificate şi atunci când statul este nevoit să recurgă la împrumuturi. În scopul asigurării unei repartiţii mai echitabile a veniturilor, Keynes propune introducerea

impozitului progresiv pe venit, procedeu menit să micşoreze întrucâtva veniturile celor bogaţi şi să stimuleze consumul. Totodată, el cere introducerea unui sistem eficient de asistenţă socială, de servicii publice, măsuri care ar contribui, în mod indirect, la sporirea veniturilor celor mai săraci membri ai societăţii şi ar încuraja *înclinaţia spre consum.*

Echitatea în distribuirea veniturilor constituie, în viziunea savantului britanic, una dintre principalele condiţii ale unei *economii sănătoase.*Unul dintre obiectivele politicii monetare propuse de fondatorul doctrinei dirijiste constă în menţinerea ratei dobânzii la cel mai scăzut *ni*vel posibil. Un credit ieftin nu numai că ar stimula investiţiile private, ci ar scoate terenul de sub picioarele rentierilor. Iar printr-o micşorare progresivă a ratei dobânzii până la zero, această clasă parazitară, care nici nu investeşte, nici nu produce, ar fi sortită pieirii.

Reducerea ratei dobânzii, adică ieftinirea creditului, poate fi analizată pe calea sporirii cantităţii de bani aflaţi în circulaţie. Această măsură deschide însă, în mod inevitabil, calea inflaţiei. Cu toate acestea, din două rele, Keynes acceptă inflaţia ca fiind răul cel mai puţin periculos pentru societate. Oricum, legătura dintre şomaj şi inflaţie este evidentă, căci crearea noilor locuri de muncă (şi deci micşorarea şomajului) urma să se înfăptuiască printr-o finanţare pe baze inflaţioniste.

Cum se ştie, Marea Britanie a fost patria teoriei liberului schimb şi cel mai consecvent partizan al aplicării acestui concept în viaţă. Dar Keynes, în căutarea noilor remedii de rezolvare a problemei care îl preocupa în mod special - şomajul, cere abandonarea liberalismului şi introducerea unor măsuri cu caracter protecţionist. Atunci când într-o ţară oarecare nivelul şomajului este ridicat, spune el, aceasta urmează să-şi închidă frontierele pentru a opri pătrunderea pe piaţa internă a mărfurilor străine, ceea ce ar impune confecţionarea lor, fie şi cu cheltuieli mai mari, în cadrul ţării respective. în cazul acesta, în mod inevitabil, vor fi constituite întreprinderi noi, ceea ce se va solda cu crearea unor locuri de muncă suplimentare.

Meritele keynesismului

1. Keynes a realizat o triplă revoluţie în domeniul ştiinţei economice: *a)*în obiectul de studiu şi modul de funcţionare a economiei de piaţă; *b)* în metoda de cercetare; *c)* în politica economică şi socială.

Oricât de paradoxal ar părea, majoritatea ideilor expuse în *Teoria generală* a lui Keynes fuseseră cunoscute până la apariţia acestei cărţi. Astfel, mulţi economişti de vază se pronunţaseră deja în favoarea amestecului statului în economie şi abandonarea principiului *laissez faire.* Se ştia, de asemenea, că pentru a micşora nivelul şomajului, sunt necesare importante investiţii din partea statului. în fine, după Primul Război Mondial, multe ţări se deziseră, deja, de sistemul etalon-aur. Cu toate acestea, Keynes a fost primul care a adunat aceste idei intr-un sistem teoretic bine închegat, într-o nouă doctrină.

2. Deşi conceptele neoclasice nu mai corespundeau noilor realităţi, doctrina lor, fondată de savanţi cu autoritate, a căror competenţă nu era pusă la îndoială de nimeni în perioada interbelică, mai rămânea incontestabilă. Meritul principal al lui Keynes constă în faptul că el a reuşit să opună sistemului neoclasic o nouă doctrină bazată pe realităţile cotidiene, doctrină care avea să fie acceptată cu timpul de majoritatea specialiştilor în materie. în prefaţă la *Teoria generală,* lordul britanic avertiza cititorul că scopul principal al acestei cărţi, adresate mai ales confraţilor săi economişti, este „studierea unor probleme teoretice dificile şi, abia în al doilea rând, a aplicaţiilor practice ale teoriei".

3. Keynes a reuşit să explice la nivel teoretic şi empiric, recurgând la calcule matematice şi exemple din viaţa reală, de ce economia capitalistă nu poate funcţiona de la sine, *în mod automat.* El a dovedit că instabilitatea este o trăsătură internă a economiei de piaţă şi-şi trage rădăcinile din însuşi scopul urmărit de întreprinzătorii particulari - maximizarea profitului. Dar savantul britanic nu se limitează la diagnosticarea bolii de care suferă societatea în care trăia. Lui Keynes îi aparţine meritul de a fi propus de asemenea un şir de remedii simple şi accesibile, care au fost acceptate atât de teoreticieni, cât şi de practicieni.

4. Asemeni predecesorilor săi Adam Smith şi Karl Marx, lordul englez **a** fondat unul dintre principalele curente ale gândirii economice. Liberalismul, marxismul şi keynesismul sunt cele trei doctrine pe care sprijină ştiinţa contemporană despre economie. Primul curent, menţionează cunoscutul economist român Ivanciu Nicolae-Văleanu, „a descifrat tainele economiei de piaţă liberă şi a pus în evidenţă virtuţile privind sporirea avuţiei naţiunilor; al doilea a investigat contradicţiile şi legile care îi guvernează mersul spre decădere, susţinând înlocuirea ei cu economia planificată; iar cel de-al treilea a argumentat că economiile bazate pe piaţă se pot salva de la prăbuşire dacă societatea, prin stat, le supune organizării, controlului şi dirijării".

5. În practică, politica economică dirijistă propusă de Keynes a dezvoltat rezultate surprinzătoare. Această politică a contribuit, pe la secolului al XX-lea, la reducerea şomajului şi la atenuarea economice. Echilibrând economia, intervenţia de inspiraţie keynesiană a asigurat o dezvoltare economică fără precedent.

Rătăciri keynesiene

1. Deşi bine pusă la punct, doctrina lui Keynes suferă de un şir de neajunsuri şi inexactităţi, iar unele dintre teoriile sale nu s-au adeverit. Astfel, s-a dovedit a fi ineficientă propunerea de a micşora rata dobânzii în scopul stimulării investiţiilor private, deoarece în timpul crizei, când statul micşorează rata dobânzii, pentru a stimula investiţiile, capitalul bancar privat preferă să plece peste hotare. Totodată, ridicarea ratei dobânzii în perioada expansiunii economice nu reuşeşte să încetinească ritmurile de creştere economică, întrucât creşterea este stimulată nu atât de rata dobânzii, cât de rata profitului.

2. Keynes nu a precizat cum poate fi menţinută permanent ocuparea completă a forţei de muncă, ce nivel al inflaţiei reprezintă un rău mai mic decât şomajul, cât de mare poate fi datoria statului, până la ce nivel este admisibil deficitul bugetar.

3. Keynes a acordat o atenţie excesivă consumului şi cererii efective, subapreciind, în acest fel, atât rolul producţiei, cât şi al ofertei, ceea ce nu este corect.

4. Una dintre tezele cel mai frecvent criticate ale lui Keynes este cea a calificării procesului de acumulare a capitalului (de economisire), drept un *viciu* al oamenilor. Calificarea economisirii drept *viciu* a avut urmări negative asupra ţărilor subdezvoltate, pentru care acumularea capitalului este o condiţieindispensabilă dezvoltării economice.

c) Concepţiile *postmoderne* sau *contemporane* despre finanţele publice.

Deşi aceste concepţii asupra finanţelor publice sunt considerate de unii autori ca fiind rezultatul unui artificiu facil, începuturile lor pot fi atribuite convenţional perioadei aferente crizei politicii bugetare keynesiste de reglementare a cererii agregate care a demarat în anii 1978-1980. În această perioadă apar curentele de gândire neokeynesist şi neoliberal, care încearcă să reacţioneze şi să adapteze teoria clasică a liberalismului economic, respectiv cea keynesistă, la noile condiţii economice.

Caracteristica esenţială a neokeynesismului constă în trecerea de la metoda statică de analiză la metoda dinamică; îmbinarea microanalizei cu macroanaliza, cu accent pe aceasta din urmă; armonizarea intereselor şi intervenţiei statului cu cele ale sectorului privat. Observând unele carenţe ale keynesismului, neokeynesiştii şi neoliberalii au încercat să le îndepărteze şi chiar să adapteze vechea teorie la noile condiţii postbelice, aducând noi contribuţii la dezvoltarea ştiinţei finanţelor publice.

Neokeynesismul [3, p.250-255] constituie un ansamblu de teorii şi politici economice inspirate din opera lui John Keynes şi este, mai degrabă, un microcurent, o şcoală de gândire, decât o doctrină economică în sensul clasic al acesteia.

Neokeynesiştii erau întru totul de acord cu lordul britanic înce priveşte necesitatea intervenţiei statului în viaţa economică, datfaptul că instabilitatea şi dezechilibrele economice sunt manifestări fireşti ale economiei de piaţă contemporane. Dar, deşi a realizat orevoluţie în ştiinţa economică, doctrina elaborată de John Keynes are şi un şir de neajunsuri, şi anume: părintele dirijismului a efectuatanaliză statică, neglijând factorul timp; a acordat o atenţie exageratăcererii efective, subapreciind producţia şi oferta; a analizat insuficient:problemele repartiţiei veniturilor şi rolul ei în stimularea activităţiieconomice. Neokeynesiştii au pus accentul anume pe depăşirea acestorneajunsuri, păstrând spiritul doctrinei lui Keynes.

Aportul principal al neokeynesiştilor la dezvoltarea ştiinţei economice constă în elaborarea a două teorii noi (care au constituit ce mai mare deosebire de ideile lui Keynes), şi anume:

- Teoria modernă a creșterii (dinamicii) economice, ceea ce presupune reorientarea științei economice de la o analiză statică a vieții economice spre una dinamică, plasând în centrul preocupărilor problema unei creșteri economice echilibrate. În teoria economică, statica nu înseamnă deloc stare de repaus(cum ar fi în știința fizicii), ci dimpotrivă, stare în care producția are loc neîntrerupt, zi de zi și an de an, dar nu sporește și nu se micșorează. Dinamică însă este o stare a economiei când fenomenele și procesele evoluează în timp și are o creștere sau o diminuare a producției, a veniturilor, a produsului intern brut.

- Teoria neokeynesiană a ciclurilor economice. În literatura de specialitate sunt expuse următoarele forme de fluctuații ciclice:

1) Cicluri mici, ce se repetă o dată la 2-3 ani, sunt provocate de fluctuațiile reproducerii capitalului circulant;

2) Ciclurile mari, cu o periodicitate de 6-13 ani, au la temelia lor lipsa de uniformitate a investițiilor de capital fix;

3) Ciclurile în construcții, ce se repetă o dată la 17-18 ani, sunt provocate doar pe domeniul construcției de edificii;

4) Ciclurile (valurile) seculare, cu o periodicitate de o jumătate secol și mai mult, sunt provocate de transformările radicale din știință, tehnică și modul de producere a bunurilor materiale.

La temelia ciclurilor economice, se află neregularitatea cu care se fac investițiile în capitalul fix, în construcția diferitor edificii, în capitalul circulant, în crearea rezervelor de mărfuri. Principalul instrument de prevenire și de atenuare a urmărilor negative ale ciclurilor economice este bugetul de stat, precum și diferențierea impozitelor pe venit, a ratei dobânzii și a indemnizațiilor pentru șomaj.

Doctrina neoliberalismului economic

În decursul a circa patru decenii (1936-1975), atât gândirea teoretică, cât şi politica economică din ţările dezvoltate (cu excepţia Republicii Federale Germania) fuseseră dominate de doctrina dirijismului economic, adică de keynesism. Dar, începând cu mijlocul anilor ’70 ai secolului trecut, revin în prim-plan, oarecum pe neaşteptate, conceptele de inspiraţie liberală. În SUA, în Marea Britanie şi Franţa, are loc un fenomen botezat de specialişti drept *contrarevoluţia liberală.* Revenirea la liberalismul economic se produce nu doar pe plan pur teoretic. Odată cu accederea la putere, în Marea Britanie, a premierului Margaret Thatcher (în 1979), iar în SUA, a preşedintelui Ronald Reagan (în 1981), se schimbă radical politica economică, devenind de orientare liberală. Aceste persoane remarcabile au înfăptuit revoluția statului minimal. Astfel politica economică promovate de guvernul american, au avut la bază următoarele principii: relaxarea fiscală, control strict al monedei, de reglementări și privatizări. Astfel în cei 8 ani de guvernare,(1981-1989) marja impozitelor federale au scăzut de la 70% la 33%, iar în Marea Britanie până la 40% cota maximală.

Neoliberalismul recomandă intervenţia statului pentru a stabili cadrul juridic al concurenţei, baza funcţionării armonioase amecanismului preţurilor şi a împiedicării abuzurilor monopolurilor. Acest curent de gândire susţine stimularea ofertei şi se pronunţă împotriva intervenţiei statului în economie prin metoda stimulării cererii agregate - aspect care caracterizează keynesismul. Pentru a formula mai exact domeniile şi gradul intervenţiei statale admise, neoliberalii, prin *LudwingErhard*, lansează conceptul *economiei sociale de piaţă.* Prin aceasta se precizează că statul, în special pe calea politicii fiscale, este acceptat să intervină pe calea socialului, să opereze redistribuiri când acestea sunt absolut necesare, dar intervenţia statului în nici un caz nu trebuie să vizeze mecanismele intime ale pieţei. în cazul în care efectele funcţionării mecanismului economic după regulile pieţei nu sunt satisfăcătoare, statul poate să intervină, dar numai asupra consecinţelor şi, sub nici o formă, asupra regulilor de joc ale pieţei.

Neoliberalismul [3, p.266-270] este una dintre doctrinele liberalismului economic, ale căror adepţi consideră că activitatea economică este supusă unei ordini naturale. Deşi, în cazul neoliberalilor, această ordine nu este absolutizată, aşa cum o făceau liberalii clasici, totuşi anume de la acest concept de bază îşi trag originea toate celelalte idei ale neoliberalilor, şi anume:

1) activitatea economică este reglementată de nişte legi economice obiective;
2) temelia libertăţii individuale este proprietatea privată, care trebuie să fie inviolabilă;
3) relaţiile între agenţii economici se desfăşoară în cadrul liberei concurenţe. Apărarea concurenţei constituie una dintre funcţiile principale ale statului;
4) preţurile se stabilesc în mod liber;
5) obiectivul intervenţiei statului în viaţa economică îl constituie crearea cadrului instituţional necesar pentru buna funcţionare a mecanismelor pieţei, şi nu procesul de producţie, cum considerau keynesienii.

Cum am menţionat deja, originalitatea demersului neoliberal constă în faptul că el admite amestecul statului în economie, însă această intervenţie nu are aproape nimic în comun cu activitatea economică ca atare. Scopul intervenţiei statului nu constă în limitarea libertăţilor economice (cum propun dirijiştii), ci, din contra, în apărarea lor, în crearea acelui cadru legislativ care ar proteja piaţa şi concurenţa. Neoliberalii plasează în centrul doctrinei lor ideea că, pentru a funcţiona normal, economia de piaţă are nevoie de un cadru legislativ corespunzător, cadru ce poate fi elaborat şi menţinut numai de către *statul de drept.*

În ce privește Republica Moldova, după proclamarea independenței, tânărul stat a mers pe calea de-a elimina în totalitate efectele principiului centralismului democratic (caracteristic fostului stat- URSS), respectiv a purces la implementa-

rea unui model economic nou, bazat pe principiile economiei de piață. Totodată, prin prisma concepțiilor enunțate supra, după noi, la etapa actuală în Republica Moldova predomină concepțiile neokeynesiste. Pentru confirmarea acestei opinii, venim cu următoarele argumente:

1. În anul 2015 a fost aprobat Programul național în domeniul concurenței și al ajutorului de stat pentru perioada 2015-2020 [8; p.4-23]. Acest program a fost elaborat în vederea implementării prevederilor Legii concurenței nr.183 din 11.07.2012, Legii nr.139 din 15.06.2012 cu privire la ajutorul de stat etc. Dezvoltarea concurenței și liberalizarea pieţelor se prezintă ca o sarcină complexă, realizarea căreia depinde în mare măsură de eficiența și eficacitatea implementării politicii statului pe mai multe dimensiuni legate de politica macroeconomică echilibrată, menținerea unui mediu investițional atractiv, reducerea numărului și intensității barierelor anticoncurențiale, implementarea unor politici fiscale stimulatorii, stabilitatea sistemului bancar. Ajutorul de stat, în conformitate cu art.6 al Legii nr.139 cu privire la ajutorul de stat poate fi acordat în următoarele forme: subvenții și/sau subsidii,alocații bugetare, anulare sau preluare de datorii, preluare a pierderilor, scutiri și/sau reduceri la plata impozitelor, a taxelor și a altor plăți obligatorii, amânări, eșalonări de la plata impozitelor,a taxelor și a altor plăți obligatorii, acordare a unor împrumuturi în condiții preferențiale etc.. Referitor la cele menționate, la moment pot fi evidențiate următoarele caracteristici critice ale reglementărilor existente și anume:

- companiile controlate de către stat funcționează în majoritatea sectoarelor economice, cu o pondere de 83,3% din totalul de 100%;
- mărimea sectorului public în economie, are o valoare ridicată, în pofida faptului că de la declararea Independenței și până-n prezent, statul s-a retras din multe sectoare economice;
- controlul de stat exercitat direct asupra businessului este unul înalt;
- sistemul existent de licențe și permise, chiar dacă a înregistrat în ultimii ani progrese notabile, rămâne la un nivel înalt de reglementare;
- poveri administrative sporite specifice diferitor sectoare, în special transport și distribuția cu amănuntul;
- existența unor bariere înalte în calea concurenței.

2. Referitor la controlul de stat, care este unul **foarte frecvent**, după cum am mai enunțat, remarcăm, că acest fapt expres reiese din prevederile Legii nr.131 din 08.06.2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător, care deși aparent a redus numărul de instituții de stat cu drept de control, după noi totuși a rămas unul mare. Astfel, art.1 ne spune, că dispozițiile prezentei legi se aplică privind activitatea de control și supraveghere a autorităților publice centrale de reglementare - a Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică, Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației, Consi-

liul Concurenței, Consiliului Coordonator al Audiovizualului - în limita domeniilor de activitate a acestora. Dispozițiile acestei legi nu se extind asupra:

- activității organelor de urmărire penală, inclusiv asupra acțiunilor de control efectuate de organele de urmărire penală;
- controalelor efectuate de organele de control în procesul auditului public extern și intern, care sunt reglementate de legi speciale;
- controalelor aplicate în domeniul financiar (bancar și nebancar);
- controalelor aplicate procesului de trecere a frontierei de stat și controalelor aplicate în domeniul vamal;
- controalelor efectuate de Serviciul Fiscal de Stat etc.

Întru confirmarea opiniei expuse, ținem să remarcăm ultima inițiativă propusă de Guvernul Republicii Moldova, ca începând cu data de 01 ianuarie 2020, controlul de stat al activității întreprinzătorilor să se facă numai planificat, pentru a reduce numărul controalelor în acest sector. Această inițiativă, în mod normal vine în a ușura activitatea agenților economici, ceea ce va duce, după noi, la disciplinarea lor și la încasări cât mai mari în conturile Bugetului Public Național.

Tot în această ordine de idei, este necesar de adus o claritate conținutului art.214 Cod Fiscal. Controlul fiscal are drept scop verificarea modului în care contribuabilul respectă legislația fiscală într-o anumită perioadă sau în câteva perioade fiscale. Alin.(6) ne spune, că organele cu atribuții de administrare fiscală pot efectua controlul fiscal repetat în cazul în care rezultatele controlului fiscal exercitat anterior sunt neconcludente, incomplete sau nesatisfăcătoare ori dacă ulterior au fost depistate circumstanțe ce atestă existența unor semne de încălcare fiscală și, prin urmare, se impune un nou control. Apare atunci întrebarea logică: dar cine determină faptul că rezultatele controlului sunt neconcludente, incomplete sau nesatisfăcătoare? Acest fapt, reiese din conținutul alin.(7) al aceluiași articol care declară, că controlul fiscal repetat poate fi efectuat în cadrul examinării contestațiilor împotriva deciziei Serviciului Fiscal de Stat sau acțiunii funcționarului fiscal și, **în alte cazuri, la decizia conducerii organelor menționate la alin.(6).** Prin prisma acestor norme, încă odată se concretizează faptul, că statul nu este interesat în a scădea din atribuțiile sale de control.

Considerăm oportun, de-a propune modificarea prevederilor art.214 alin.(6) și (7) Cod Fiscal al Republicii Moldova, în sensul eliminării controalelor repetate, inițiate la decizia organului de conducere.

3. Marja ridicată de impozitare.

Mai jos oferim un exemplu, cum se impozitează o plată salarială și care ar fi câștigul net al salariatul, dar și cheltuiala angajatorului, luând în considerație indicatorii fiscali pentru anii 2018 și 2019.

Astfel, în conformitate cu Legea nr. 288 din 15.12.2017 si Legea 178 din 26.07.2018 prin care a fost aprobată politica bugetar–fiscală pentru anii 2018-2019 au fost modificați unii indicatori din Codul fiscal, ce țin de calcularea salariilor.

În exemplu, admitem că angajatul X are un salariu lunar brut de 6150,00 lei, salariul mediu lunar pe economie, prognozat pentru anul fiscal și beneficiază de scutirea personală. Prin urmare, vom calcula toate reținerile și suma salariului spre plată, comparând indicatorii pentru 2018 și 2019.

Exemplu

Indicatori	**2018**	**2019**	**Diferența**
Salariul brut, lei	**6150.00**	**6150,00**	-
Prime de asigurări medicale, achitate din contul angajatului (4,5%), lei	276,75	276,75	-
Prime de asigurări medicale, achitate din contul angajatorului (4,5%), lei	276,75	276,75	-
Contribuții de asigurări sociale, achitate din contul angajatului (6%), lei	369,00	369,00	-
Contribuții de asigurări sociale, achitate din contul angajatorului (23% si 18), lei	1414,5 (23%)	1107,00 (18%)	-307,50
Scutirea personală pentru 1 lună, lei	940,00	2000,00	+1100,00
Impozitul pe venit reținut din salariu, lei	453,55	464,79	+11.24
Salariul net, lei	**5050.70**	**5039,46**	**-11,24**
Total plăți achitate din contul angajatului, lei	1099.30	1110,54	+11.24
Total plăți achitate din contul angajatorului, lei	1691,25	1383,75	-307,50
Total cheltuielile salariale ale angajatorului	**7841,25**	**7533,75**	-307,50

Făcând trimitere la venitul net din anul 2018 din exemplul de mai sus, în cazul în care Dvs ați câștigat un salariu net de 5050,70 lei net, achitat Dvs, angajatorul va cheltui 7841,25 lei (+ 64% mai mult).

De asemenea, analizând venitul net din anul 2019 din exemplul de mai sus, în cazul în care Dvs ați câștigat un salariu net de 5039.46 lei net, achitat Dvs, angajatorul va cheltui 7533.75lei (+ 67% mai mult).

Luând în calcul toate sumele achitate de angajator pentru un angajat, concludem că, în prezent, la fiecare sfârșit de lună, acesta virează în Bugetul Public Național al Republicii Moldova impozite și contribuții obligatorii ce variază între 41% si 43% din salariul angajatului. Pe lângă acestea, o persoană juridică, mai este afectată și de alte plăți către bugetul public național cum ar fi:

- **suma totală a impozitului pe venit pentru persoanele juridice este în marime de 12%** din venitul impozabil, adică din venitul brut, inclusiv facilitățile acordate de angajator, obținut de contribuabil din toate sursele într-o anumită perioadă fiscală;
- **cota standard a TVA (art.96 a Codului fiscal) este în mărime de 20%** din valoarea impozabilă a mărfurilor si serviciilor importate si a livrărilor efectuate pe teritoriul RM;

- **taxe locale** se calculează în dependență de cotele stabilite de consiliile municipale a fiecărei localități în parte;
- **cotele impozitului pe bunurile imobiliare** (terenuri, clădiri, construcții ,apartamente etc.) sunt stabilite de către autoritatea administrației publice locale;
- **taxele rutiere** sunt taxe percepute pentru folosirea drumurilor sau a zonei drumului public sau a zonelor de protecție a acestuia din afara perimetrului localităților.

În final, remarcăm faptul, că politica fiscală promovată în Republica Moldova în prezent este una anevoioasă, în defavoarea agenților economici și al populației, ceea ce duce la o dezvoltare în ritmuri foarte înceți al economiei țării.

Concluzionând în general asupra studiului, conchidem, că la etapa actuală în Republica Moldova predomină concepțiile neokeynesiste, care reflectă implicarea majoră a statului în viața economică, pe când după noi, pentru o dezvoltare cât mai eficientă și obținerea unor rezultate remarcabile în sectorul economic, ar fi utilă schimbarea periodică (odată la 5-7 ani) a viziunilor statului, luând drept bază concepțiile postmoderne. Deci, propunem, trecerea de la neokeynesism la neoliberalism și invers.

Referințe bibliografice:

1. Secrieru Angela. Finanțele publice. Chișinău: Editura Epigraf, 2004.
2. Șaguna Dan Drosu. Drept financiar public. București: Editura C.H.Beck, 2017.
3. Moldovanu Dumitru. Doctrine și economiști celebri. Chișinău: Editura Arc, 2011.
4. Legea concurenței, nr.183 din 11.07.2012 , În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.181-184 din 14.09.2012.
5. Legea controlului de stat asupra activității de întreprinzător, nr.131 din 08.06.2012, În Monitorul oficial al Republicii Moldova, nr.181-184 din 31.08.2012.
6. Legea cu privire la Ajutorul de stat, nr.139 din 15.06.2012, În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.166-169a din 16.08.2012.
7. Codul 1163 – Codul Fiscal al Republicii Moldova din 24.04.1997, În Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 25.03.2012.
8. Programul național în domeniul concurenței și al ajutorului de stat pentru perioada 2015-2020. În: https//competition.md/public/files/transparența/ Program concurența și…(accesat la 23.10.2019).